

ÅRSMELDING 2016

Friluftsrådet | Sør

ADMINISTRASJON OG LEDELSE

ÅRSMØTET

Består av Robert Myhren (Arendal kommune), Ove Gundersen (Froland kommune), Håkon Sundsli (Gjerstad kommune), Kjetil Glimsdal (Grimstad kommune), Halvor Homme (Nissedal kommune), Per Kristian Lunden (Risør kommune), Jan Dukene (Tvedestrand kommune), Kirsten Helen Myren (Vegårshei kommune) og Reidar Saga (Åmli kommune)

STYRET

Ole Goderstad (Tvedestrand kommune) er styreleder. Ingunn Fjærbu Roppestad (Froland kommune) er nestleder. Valgkomitèen består av Arne Jenssen (Arendal kommune) og Arnt Gunnar Tønnessen (Grimstad kommune). Øvrige styremedlemmer er Kåre Dalane (Gjerstad kommune), Knut Oddvar Nes (Nissedal kommune), Øystein Vereide (Risør kommune), Onar Kjetil Baarøy (Vegårshei kommune) og Hilde Hansen Smeland (Åmli kommune).

ANSATTE

Geir Henning Waagsnes har vært daglig leder siden Friluftsrådet Sør ble etablert i 2002. Vibeke Svantesen har vært rådgiver (pedagogisk aktivitet) siden 2006. Eirik Johansen Dobbedal har vært rådgiver (fritidsaktivitet og informasjon) siden 2014.

MØTEVIRKSOMHET

Styret har avholdt 4 styremøter og behandlet 33 saker. I tillegg er det avholdt årsmøte. Styreleder og daglig leder deltok på nasjonal ledersamling på Gardermoen 11.-12. februar. Styreleder, daglig leder og styremedlem Hilde Hansen Smeland deltok på friluftskonferansen og årsmøtet til Friluftsrådernes Landsforbund i Stavanger 5.-8. juni.

Eirik Johansen Dobbedal deltok på erfaringssamling for Friluftsskolen i Oslo i oktober og på workshop for en ny felles nettløsning for alle friluftsråd på Gardermoen i november. Vibeke Svantesen deltok på grunnkurs i Indesign.

Friluftsrådet Sør deltok med egen stand og eget arrangement under Arendalsuka. Vi var også i år svært heldig med plasseringen (Syrdalens hjørne) og sykkelsmoothien fungerte utmerket som trekkplaster på alt fra små barn til besteforeldre, partiledere og statsråder. Vi hadde en teller på siden av teltet vårt som viste hele 48 925 passeringer. Standen ble bemannet av administrasjonen og styret, slik at vi alltid var to tilstede. I tillegg deltok Friluftsrådernes Landsforbund på onsdag, Midt-Agder friluftsråd på torsdag og Grenland friluftsråd på fredag.

MEDLEMSOPPFØLGING

Daglig leder deltok i Nissedal kommunestyremøte 10. mars i anledning ferdigstilling av turkart Nissedal øst og vest med guide. Tilsvarende besøk ble avlagt Gjerstad kommunestyre 30. juni. Froland kommunestyre ble avlagt et besøk 1. september. Rammen for deltakelsen i kommunestyrene var de første 30 minuttene i starten av møte, hvorav 10 minutter var satt av til spørsmål.

INFORMATIV VIRKSOMHET

DIGITAL INFORMASJON

Hjemmesiden www.friluftsradet.no oppdateres med jevne mellomrom, men templatene som brukes begynner nå å bli utdatert. Når FL kommer opp med ny hjemmeside taler mye for at tiden vil være moden for å velge den løsningen. Nyttige tips og viktig informasjon spres fortløpende via vår Facebookside. I løpet av 2016 har antall følgere steget til 794.

Vi har i samarbeidet med Treungen IL lagt ut 5 nye turmål på www.telltur.no, for å se om bruk av elektronisk turmålregistrering vil slå bedre an her enn for de 20 toppurene i Åmli.

Friluftsrådet Sør har nå GPS-sporing installert i totalt 17 løypemaskiner. Dette gir befolkningen til enhver tid oppdatering på hvor det kjøres opp skispor. www.skisporet.no er tilgjengelig via PC, nettbrett og mobil. Tjenesten er finansiert gjennom 0,55 kr/innbygger i økt medlemskontingent.

Friluftsrådets 11 telleapparater fra 2015 ble i 2016 supplert med 4 nye. Totalt antall passeringer var mer enn 550 000. Det forteller hvor viktige og mye brukt friluftsområdene er.

Tellerne sender ut en infrarød stråle som registrer varme fra forbi passerende. Tellerne har en GSM-enhet som hver natt overfører data til vår [offentlige publiseringsløsning](#) hvor resultatene til enhver tid er tilgjengelige. En presentasjon av nøkkeltallene fra hvert område ledsaget av noen kommentarer finnes som vedlegg bakerst i årsmeldingen.

TURKART OG TURBØKER

Vi har gitt ut tre turbøker; Elvelangs (2010) – en sykkel- og padleguide for Nidelva, turbok Grimstad (2010) og turbok Froland (2012). Salgstallene viser at det er forholdsvis liten etterspørsel etter turbøker. I 2011 begynte arbeidet med en kommunevis turkartserie i målestokk 1:25.000. Først ut var Risør og Tvedestrand i 2012, Arendal i 2013, og Grimstad og Vegårshei i 2014. Kartene/guidene lages uten at kommunene betaler egenandel. Kart med guide har en utsalgspris på 120 kr. Se www.friluftsradet.no for å få oversikt over salgsstedene.

Utgivelsen av turkart Nissedal øst og Nissedal vest med guide ble litt forsinket på grunn av en omfattende navnekorrektur. I alt 131 stedsnavn og/eller plassering av disse ble endret etter vedtak i kommunestyret. Kartene kom i salg i februar, og selges samlet for 200 kr, med guide. Noen måneder senere var turen kommet til Gjerstad. Her ble det gjennomført en enda mer omfattende korrektur av stedsnavn. Turkart Gjerstad kom ut i juni og selges med guide for 120 kr. Med to nye turkart omsatte vi for ca. 123.000 i 2016.

Sommeren 2016 ble synfaringen av Froland kommune fullført. Kartet har utgivelse våren/sommeren 2017, da begynner synfaringen i Åmli kommune.

NATURLOS

Naturlosbrosjyren utgis av Friluftsrådet Sør, men er et storstilt samarbeid mellom en rekke lag, foreninger og kommuner. Vi har gitt ut Naturlosbrosjyren siden år 2000. Brosjyren ble trykket i 52 000 eksemplarer og fulldistribuert til alle husstander i Aust-Agder og i Nissedal kommune i Telemark. Årets brosjyre ble på hele 48 sider og inneholdt 214 turer og aktiviteter. Av disse var 46 arrangementer spesielt rettet mot barnefamilier, 46 turaktiviteter for barn, 2 arrangementer var sykkelturer, 3 var spesielt tilrettelagt for rullestolbrukere, 8 var trilleturer beregnet på dem som har med barnevogn, 17 var for seniorer, 10 var padleturer og 12 fiskearrangement. Det ble også arrangert 24 overnattingsturer.

Deltakelsen på turene varierer fra under 10 til langt over 200. Arrangementet *Gøy på landet* samlet hele 2 700 besøkende. *Naturens dag* samler vanligvis flere tusen, men i år var det svært dårlig vær denne dagen og det dukket opp langt færre enn vanlig, om lag 500 besøkende. Trykk og distribusjon av Naturlosbrosjyren kostet om lag 170 000 kr.

PLANARBEID

KARTLEGGING OG VERDSETTING

Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv, Prop. 1 S (2013-2014) har som målsetning at flest mulig av landets kommuner har kartlagt og verdsatt sine viktigste friluftsområder innen 2018. Videre er det en ambisjon om at det i alle byer og tettsteder skal være maksimalt 500 meter fra bosted til sammenhengende nettverk av ferdselsårer. Alt areal med friluftsverdi skal kartlegges. Særlig viktig er områdene der arealbrukskonfliktene er størst, som i sentrum, tettsteder og i strandsonen. Det er mange gode grunner for å kartlegge og verdsette sine friluftslivsområder:

- Sikrer god tilgang til friluftsområder og et godt turtilbud for befolkningen.
- Sikrer skolenes og barnehagenes leke-, tur- og uteskoleområder.
- Skaper forutsigbarhet i arealplanleggingen.
- Hindrer bit for bit-utbygging og fragmentering.
- Sikrer de viktigste områdene for et mangfold av aktiviteter.
- Danner grunnlag for sikring/oppkjøp av friluftsområder.

Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder skal skje etter Miljødirektoratets veileder M98 og danne et grunnlag for arbeidet med kommuneplanen.

Kommunene kan søke fylkeskommunen om tilskudd til dette arbeidet. Fylkeskommunen søker så Miljødirektoratet om midler via den nasjonale tilskuddsordningen. Friluftsrådet Sør tilbyr sine medlemskommuner å utføre arbeidet for det tilskuddet som innvilges. Kommunenes egeninnsats blir kvalitetssikringen av arbeidet friluftsrådet har utført.

I 2016 har daglig leder brukt om lag 100 timer sammen med kommuneplanleggeren i Arendal kommune til verdsetting av de friluftslivsområdene som ble kartlagt året før.

I Risør kommune har daglig leder brukt mer enn 200 timer på kartlegging, verdsetting og kvalitetssikring med kommunen. Kunnskapsgrunnlaget for arbeidet er hentet fra: Turkart Risør, kommuneplanen og reguleringsplanene. I tillegg er det innhentet viktig lokalkunnskap fra skolene, barnehagene, idrettslagene, velforeningene og turlaget. Det som gjenstår i 2017 er å kvalitetssikre konverteringen fylkeskommunen har utført før det publiseres i Naturbasen. I 2017 vil det bli jobbet parallelt med kartlegging og verdsetting i Vegårshei kommune og Gjerstad kommune.

SIKRING

Som en direkte konsekvens av kartleggingen og verdsettingen i Arendal kommune anmodet Friluftsrådet Sør kommunen ved rådmann og ordfører om å kjøpe den såkalte Esso-tomta på Trollnes da den ble lagt ut for salg. Rådmannen bekreftet at kommunen allerede var på saken. I samråd med styreleder og leder av planutvalget i Arendal kommune engasjerte daglig leder seg med leserinnlegg i Agderposten og Arendals Tidende, og arrangerte en befaring sammen med Arendals Tidende, velforeningen og 6. trinn ved Birkenlund skole. Esso valgte dessverre å selge tomta til høystbydende, en eiendomsinvestor fra Østlandet.

KYSTSTI

Daglig leder kontaktet Aust-Agder fylkeskommune ved Berit Weiby Gregersen i april og spurte om fylkeskommunen hadde planer for å realisere Kyststi i våre kystkommuner, med utgangspunkt i de rapportene vi utarbeidet i perioden 2011 – 2013, og som senere er politisk behandlet i kommunene. Friluftsrådgiveren i fylkeskommunen ba Friluftsrådet Sør komme med en konkretisering med tanke på budsjettbehandlingen for 2017. Vi tror det vil være enklere om friluftsrådet står for grunneiерdialogene enn om den enkelte kommune gjør det. Det er vårt inntrykk at kommunene ikke har kapasitet til dette med dagens bemanning, det har heller ikke vi. Friluftsrådet Sør inviterte derfor til et spleiselag for å søke å realisere mest mulig av de 340 km med Kyststi som vi har registrert som mulig sammenhengende Kyststi med rundløyper i de 4 kystkommunene. Arbeidet vil være svært krevende. Det er ikke mulig å forutsi timeforbruk og

kostnader, eller hvor mange km Kyststi som lar seg realisere.

Styret fattet følgende vedtak i sak 21/16:

Friluftsrådet Sør budsjetterer med 250 000 kr i første omgang for 2017 og 2018 til delfinansiering av en ny prosjektlederstilling for etablering av Kyststi. Det forutsettes at ansettelsen skjer i Friluftsrådet Sør og at de totale kostnadene for stillingen fordeles slik:

- Aust-Agder fylkeskommune 50 %
- Kommunen 25 %
- Friluftsrådet 25 %

Stillingen lyses ut for en prosjektperiode på 2 år med mulighet for fast ansettelse når fylkeskommunen har bekreftet sin andel på 50 % og en eller to kommuner sammen kan bekrefte sin egenandel på 25 %. Arbeidet må forankres i en styringsgruppe i hver kommune. Kostnadene i forbindelse med tilretteleggingstiltak må søkes finansiert utenom dette.

Dessverre ble vårt initiativ ikke fulgt opp av Aust-Agder fylkeskommune.

Styret fattet følgende vedtak i sak 31/16:

Styret slutter seg til daglig leders vurderinger i forhold til noe økt grunnbemanning kombinert med snarlig satsing på Kyststi. Finansiering fremgår av budsjett for 2017. Arbeidsavtale inngås fra 1. januar i samarbeid med NAV.

Bakgrunnen for vedtaket var at vi i 2016 fikk inn midler til å gjennomføre langt mer enn vi var ansatte til, selv om vi leide inn hjelp av i alt 8 personer som totalt utgjør rundt ett årsverk. Det medførte 234,5 nye plustimer for daglig leder (uten overtidstillegg), noe styret fant å kunne kompensere med en ekstra månedslønn. Daglig leder og styret er enige om at dette ikke er veien å gå i årene som ligger foran oss.

Rebecca Hornli Lundberg (30) var en av de 8 ekstrahjelpene. Hun var en av nærmere 90 søkere til de 4 utlyste sommerjobbene og har takket ja til å jobbe med Friluftsskoler hos oss i 2017. Rebecca har en mastergrad i økologi, men har så langt ikke lyktes med å få relevant arbeidserfaring og var derfor jobbsøkende. Hun oppleves som svært positiv, selvstendig og kommuniserer lett. Både NAV og ikke minst Rebecca ønsket at vi framskyndet ansettelsen til 1. januar. I denne perioden vil hun hovedsakelig jobbe med Kyststi. Hun har også kvaliteter som gjør henne aktuell i mange av våre prosjekter. NAV vil gi lønnstilskudd på 50% (inkludert sosiale utgifter) oppad begrenset til 16 000 kr/mnd. men det må søkes om hvert kvartal og det gis ikke tilskudd til sommermånedene.

På denne måten blir friluftsrådet mer fleksibelt og det gjør oss i stand til å komme i gang med Kyststiprosjektet svært raskt og forhåpentlig vise til resultater i løpet av 1. halvår. Dersom fylkeskommunen bidrar med 50% finansiering i 2018 og kommunene følger opp med sin andel vil stillingen bli lyst ut.

Arbeidsoppgavene knyttet til Kyststi vil være:

- Å lage skilt- og tiltaksplan for delstrekningene og eventuelle rundløyper i kommunen.
- Informere alle berørte grunneiere.
- Dialog og forhåpentligvis tillatelse til rydding, merking og tilrettelegging der dette kreves. Lykkes vi ikke med det, søkes saken løst gjennom styringsgruppen, og eventuelt by-/kommunestyrevedtak.
- Innhente tilbud på gjennomføring av kostnadskreven tiltak. Den enkelte kommune må stå for eventuell byggesaksbehandling og spillemiddelfinansiering og søknader til fylkeskommunen.
- Avtale tilsyn, vedlikehold og gjennomføring av enkle tiltak som rydding, merking og skilting med lag, foreninger og frivillighetssentraler - såkalte fadderordninger.
- Arbeidet starter i den kommunen som først bekrefter kommunens egenandel.

Friluftsrådet kan bruke midler fra andre prosjekter der fast ansattes arbeidsinnsats helt eller delvis dekkes inn, eksempelvis kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder, friluftsskoler og folkehelsemidler, og eventuelt dekke underskudd gjennom avsatte fondsmidler.

PEDAGOGISK VIRKSOMHET

Mat og helse

Natur og miljø

Marinbiologi

Et av våre viktigste satsingsområder er kursvirksomhet i skoler og barnehager. Her fokuserer vi på hvordan friluftaktivitet kan brukes som pedagogisk metode for læring. Vi vektlegger aktivitet som fører til arbeid omkring kompetansemål i rammeplanen for barnehager og læreplanen for grunnskolen. På denne måten kan elevene i skolen både få være i fysisk aktivitet og få bruke ulike læringsstrategier i læringssituasjonene. Vi arbeider kontinuerlig med pedagogers bevissthet i forhold til at friluftaktivitet kan brukes som en pedagogisk metode for å lære fag. Fysisk aktivitet og sosial utvikling er positive tilleggseffekter. Mange skoleklasser og barnehager deltok i samiske aktivitetsdager og kurs i marinbiologi. Disse kursene beskrives og deltakerne tallfestes i egne avsnitt nedenfor. For de resterende pedagogiske oppleggene vi gjennomførte deltok det i år 156 pedagoger og 536 elever.

SAMISKE AKTIVITETSDAGER

Stor etterspørsel har gjort at vi har innarbeidet Samisk aktivitetsdag i Den kulturelle skolesekken som et av våre faste, årlige aktivitetstilbud. I år har Arendal og Gjerstad kommuner hatt tilbudet på DKS-plakaten sin. Totalt deltok 45 lærere og 414 elever i løpet av januar, februar, november og desember.

Samiske dager fører til høy aktivitet i de månedene av året hvor det normalt foregår mindre aktivitet utendørs. Lærerne ved deltakerskolene er positive til hvordan friluftsrådet lar skolene arbeide med læringsmål knyttet til samisk kultur gjennom praktiske aktiviteter ute for både elever og lærere.

MARINBIOLOGI

Marinbiologikurset *Livet i fjæra* er svært populært blant skoler og barnehager i alle våre medlemskommuner. Fra slutten av mai til midt i september har til sammen 558 barn og unge og 72 lærere/førskolelærere deltatt på marinbiologikurs.

KRABBEFORSKNING

Havforskningsinstituttet og Friluftsrådet Sør utarbeidet i 2011 et undervisningsopplegg i fanging, merking og gjenfangst av strandkrabber i forbindelse med Tvedestrand kommunes prosjektarbeid for en bærekraftig utvikling av marine verdier. Elevene får drive utforskende aktivitet og bruke naturvitenskapelige metoder i læringen. De kartlegger gjenfangstrater og bestandssvingninger. Elevene får innføring i strandkrabbenes biologi og betydningen arten har for andre arter.

Prosjektet startet i 2011. Vi gjennomførte siste runde med tellinger innenfor prosjektperioden i 2016. Elever på mellomtrinnet ved skolene i Tvedestrand kommune deltar i prosjektet. Følgende habitater er med i undersøkelsen: Bertenes, Furøya og Langesand. Holt, Tvedestrand og Dypvåg skole foretok registreringer i august og september. Helt i slutten av desember fullførte Havforskningsinstituttet rapporten for forskningen knyttet til «Tvedestrandprosjektet». I denne rapporten er skolenes krabbetellinger presentert. Rapporten kan leses [her](#).

MINORITETER

Vi søkte Miljødirektoratet via vårt landsforbund og fikk støtte til å introdusere nye innvandrere til lokalt friluftsliv. Vi gjennomførte fem aktivitetsdager for elevene ved kvalifiseringstjenesten i Grimstad kommune, som har 180 innvandrere / personer med utenlandsk bakgrunn som elever dette året. Vi gjennomførte to aktivitetsdager sammen med Virksomhetstjenesten i Risør Kommune, som omfatter 120 innvandrere i Gjerstad, Risør og Vegårshei.

Prosjektet er en del av arbeidet med integrering i lokalsamfunnet og på denne måten et bidrag til utjevning av sosiale forskjeller mellom innvandrere og etnisk norske. Vi ønsker at deltakerne skal få bli kjent med lokale friluftsområder og det norske turbegrepet.

Målet er at deltakerne skal:

- Bli kjent med vårt språk, natur, friluftsliv og kultur på Sørlandet
- Bli fortrolig med riktig bekledning for aktivitet ute gjennom alle årstider
- Få trening i sosial samhandling i naturen

Totalt fikk vi et deltakertall på 620 innvandrere gjennom disse syv aktivitetsdagene.

SAMARBEID MED DNT

4. mai bisto vi, Marka Fritidsklubb og Aust-Agder Turistforening med gjennomføringen av årets Opptur til Rossefjellet i Grimstad kommune. Ca. 900 8. klassinger fra Arendal, Grimstad og Froland deltok.

FERIE OG FRITID

VINTERFERIEN

Vi arrangerte 2 aktivitetsdager i vinterferien, og betalte inngangsbilletten for alle barn til Arendal kunstisbane onsdag 24. februar. 233 barn var på kunstisbanen i løpet av dagen. Barn og familier fra 7 av våre medlemskommuner og noen andre kommuner deltok denne dagen.

På Vegårshei Ski- og Aktivitetssenter betalte vi dagskort i skitrekket for alle under 18 år fredag 26. februar. 140 barn fra 8 medlemskommuner og noen andre kommuner benyttet seg av tilbudet. Sola skinte også i år over et ellers snøfattig landskap, med mye aktivitet i bakken.

NATURENS DAG

Friluftsrådet Sør arrangerer Naturens dag på Bjørnebo i Arendal kommune sammen med Skogselskapet i Agder og 4H Aust-Agder. I år ble Naturens dag arrangert for 31. gang med aktiviteter, mat og opplevelser for hele familien søndag 22. mai. I motsetning til de solrike og varme rekordarrangementene i 2014 og 2015, var Bjørnebo i 2016 innhyllet i tåke og regn. Været påvirket trolig årets deltakelse hvor vi hadde 400-500 besøkende innom i løpet av dagen. Dette er ikke dårlig, særlig med tanke på værutsikten og forholdene på dagen.

SØRUGA

Ferieleiren Søruga ble gjennomført i uke 26, den første hele uka i skoleferien. Påmeldingen åpnet 1. mars og leiren ble i løpet av kort tid fulltegnet. Totalt deltok 47 unge på leiren. Deltakerne ble tatt med på øytur og skjærgårdsfiske i Grimstad første dagen. Deretter ble de busset til Røde Kors-senteret på Kiland i Grimstad for overnatting. Her fikk deltakerne fire spennende dager med blant annet fiske, kanopadling, klatring, bading, leker og aktiviteter. Leiren ble finansiert ved deltakeravgift på 2 500 kr (søskenmoderasjon på 500 kr), tilskudd fra Miljødirektoratet og Friluftsrådenes Landsforbund.

Tilbakemeldingene er svært positive og det vektlegges spesielt at leiren bidrar til at unge får oppleve alternativ aktivitet som får dem bort fra skjermbruk, både den uka de er på leir og også videre utover sommeren. De får nettverk og blir kjent med aktiviteter de fortsetter å praktisere utover sommeren. En deltaker fikk gratisplass grunnet foresattes anstrengte økonomi.

FRILUFTSSKOLER

I 2016 gjennomførte vi for første gang en friluftsskole i alle våre 9 medlemskommuner. Vi har valgt å gjøre deltakelsen på Friluftsskolene gratis for at alle skal ha mulighet for å delta uavhengig av familiens økonomiske situasjon. Friluftsskolene er for barn mellom 10 og 13 år. Våre Friluftsskoler gikk i sommerferien fra tirsdag til fredag, med en overnatting fra torsdag til fredag. I løpet av 8 uker fikk 191 barn introduksjon til enkle og litt mer krevende frilftsaktiviteter i sin hjemkommune, hvor alt ble planlagt ut fra nærmiljøets rammer. Klatring, stisykling, kanopadling, kart- og kompass, bading og bekkevandring var noen av aktivitetene. Kun et fåtall barn valgte å ikke delta på overnattingen i lavvo eller under åpen himmel. For de fleste var nettopp overnattingen og det å lage middag sammen med lederne på bålpanne om kvelden et høydepunkt, og det å våkne opp til felles frokost ute i naturen.

Friluftsskolene ble i sommer ledet av fire svært dyktige, kreative og lekne friluftsskole- eller lærerstudenter i alderen 24 – 27 år som viste barna vei og muligheter gjennom bruk av naturen. Eirik var med de to første ukene i Nissedal og Åmli. Fra uke 27 (Gjerstad og Vegårshei) ble ansvaret for friluftsskolen overlatt til våre sommervikarer.

Vi leide i år inn Media Service AS til å lage en reklamefilm og et TV-program om

Friluftsskolen. Resultatet ble en super reklamefilm på ca. 1 minutt og et lengre program på ca. 10 minutter. Programmet hadde premiere på TV-Agder 3. oktober. Friluftsrådet kan nå fritt benytte filmene til promotering av våre friluftsskoler.

Se reklamefilmen på Youtube: [YouTube](#).

Programmet kan ses på TV-Agder: [TV-Agder](#).

MARKA FRITIDSKLUBB

Etter kommunevalget i 2015 overtok Friluftsrådet Sør ansvaret for gjennomføringen av Marka Fritidsklubb ut året. I 2016 ble prosjektet videreført i samarbeid med Arendal kommune.

Prosjektet ble finansiert med restmidler og egeninnsats fra Arendal kommune, tilskuddsmidler og egeninnsats fra Friluftsrådet. Vi gjennomførte en aktivitet annenhver tirsdag fra 17:00 - 20/21:00 gjennom skoleåret. I tillegg arrangerte vi fire overnattingsturer i løpet av året.

Med erfaringer fra høsten 2015 søkte vi UDI om midler til å bruke Marka som en integreringsarena og introduksjon til friluftsliv for enslig mindreårige flyktninger bosatt på det midlertidige mottaket på Hove. Vi fikk 100 000 kr av UDI. Gjennom året fikk flyktningene tilbud om og deltok på en rekke friluftsskoleaktiviteter i Arendalsområdet sammen med norsk ungdom.

Utover de faste tirsdagene har vi i 2016 arrangert:

- Alpintur til Vrådal 12. mars.
- Overnattingstur til Mjåvasshytta i Åmli fra 26. til 28. august.
- Avslutningstur for flyktningene på Hove til Store Torungen med fiske og kystkultur fra 3. til 4. september.
- Kano- og overnattingstur til Vigelandsvannet fra 29. til 30. oktober.
- Alpintur til Rauland fra 9. til 10. desember med 30 deltakere.

HØSTFERIEN

Sammen med Marka fritidsklubb sto vi som arrangør av åpen aktivitetsdag i lysløypa mellom Birkenlund og Bjørnebo. Omlag 500 deltok på åpen aktivitetsdag søndag 2. oktober. Det var flere ulike aktiviteter langs lysløypa mellom Birkenlund og Bjørnebo i Arendal kommune.

Det var 4. gang vi deltok i dette opplegget som koordineres av Marka Fritidsklubb.

FOLKEHELSE

TURKART OG FRISKLIVSSENTRALER

Medlemskommunene med turkart og frisklivssentraler ble kontaktet per telefon og e-post med tilbud om besøk med introduksjon til turkart og utdeling av gratis kart til brukerne, uten at det medførte veldig stor etterspørsel.

Tvedestrand kommune og Grimstad kommune takket ja. I tillegg fikk de gratis turkart til kommunens eldste som bor i egen bolig. I Risør kommune viste man til personvern hensyn. Frisklivssentralen ble besøkt og fikk gratis turkart med guide og Naturlosbrosjyrer for utdeling, men introduksjonen ble ivaretatt av frisklivssentralens egne folk. Arendal kommune ønsket tilbudet rettet in mot rus/psykiatri og de lukkede turgruppene. Det ble også praktisert i Nissedal kommune og Vegårshei kommune.

FAMILIENS TUR

I Grimstad kommune gjennomførte vi en dag med mat på bål-kurs og friluftaktiviteter for familier hvor helsesøster med bakgrunn i veiing av 3. klassinger mener familien som gruppe trenger livsstilsendringer i forhold til kosthold og fysisk aktivitet. Den største utfordringen var å få foreldrene til å engasjere seg sammen med barna.

Månedens tur er en presentasjon av et turforslag med en turmålpostkasse. I denne kassa legges en bok som alle besøkende oppfordres til å skrive sitt navn i. Det trekkes vinnere på hvert turmål. Etter 2-3 måneder flyttes kassa til neste turmål. Kommunenes folkehelsekoordinator er drivkraften i dette. Friluftsrådet Sør bidrar med turtips, utstyr og premier.

Månedens tur er nå etablert som prosjekt i regi av valgfag friluftsliv i 10. klasse ved Risør ungdomsskole. Arendal kommune, Froland kommune, Grimstad kommune, Risør kommune og Vegårshei kommune har fått turkart og turbøker til premiering. Vi har bekostet 5 nye turmålkasser med bøker til Treungen IL i Nissedal kommune.

VERDENSDAG FOR PSYKISK HELSE

Mandag 10. oktober bisto vi ungdomsskolen på Vegårshei i forbindelse med Verdensdagen for psykisk helse. Vi var her med å lage mat på bål sammen med elevene som skulle oppleve hvordan det var å gjennomføre daglige gjøremål med fysiske handicap.

LUKKEDE TURGRUPPER - PSYKISK HELSE

I 2014 bevilget vi prosjektmidler til en allerede etablert turgruppe i Vegårshei kommune. Vi skjønte raskt at ved å samarbeide med omsorgsarbeiderne innen rus/psykiatri kunne man med beskjedne midler oppnå mye. Resepten er å stimulere til naturopplevelser, mer fysisk aktivitet i frisk luft og samhold på en ny og trygg måte. I 2015 fikk 8 kommuner tilskudd til lukkede turgrupper. I 2016 var alle kommunene med, og antall turdager har virkelig tatt av..

Kommune	Prosjektansvar	Utbetalt	Antall turer ved søknad og rapport			Deltakere
			Minimum	Maksimalt	Rapportert	
Arendal	Grete Vestøl Brekka	40 000	40	40	41	269
Froland	Asbjørn Jølstad Salvesen	20 000	20	30	15	67
Gjerstad*	Tonje Berger Ausland	0	15	15	10	32
Grimstad	Ståle Avrill Strand	50 000	47	96	50	253
Nissedal	Elin Fjalestad	15 000	9	25	20	82
Risør	Christine Kåsin Sønningdal	15 000	11	11	11	58
Tvedestrand	Unni Mesel Nilsen	45 000	55	55	45	294
Vegårshei	Gunn Karin Songedal	20 000	19	19	34	145
Åmli	Randi Skogly	15 000	15	15	24	62
SUM		220000	231	306	250	1262

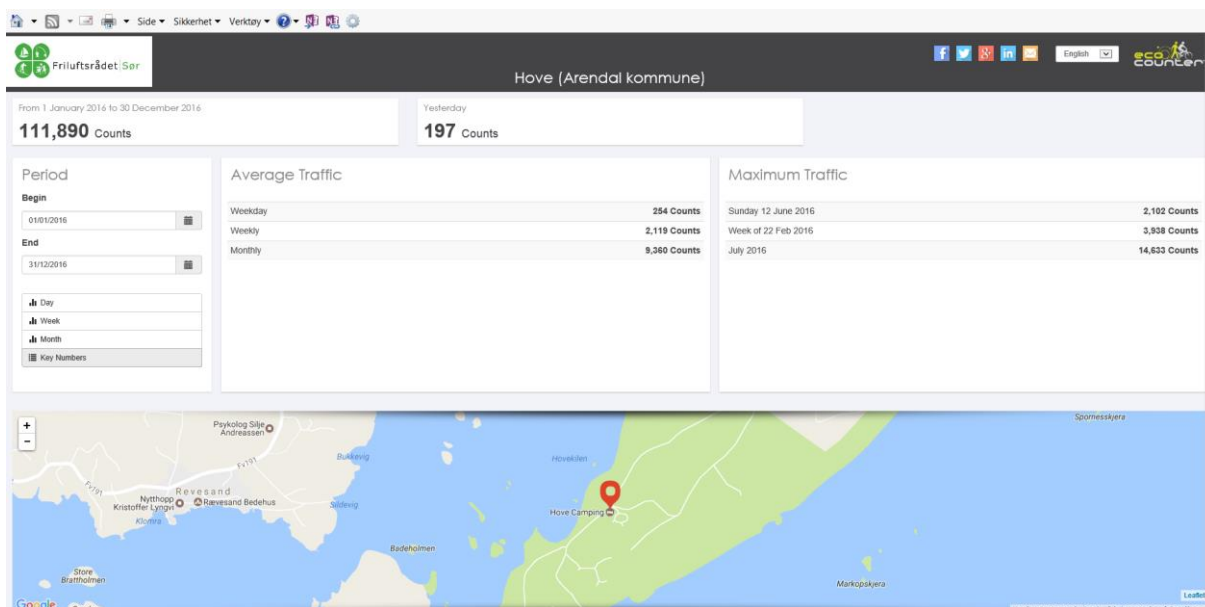
*Gjerstad kommune fikk 15 000 kr i 2015, men kom ikke i gang med prosjektet. Pengene ble overført til 2016.

FUNKSJONSHEMMEDE

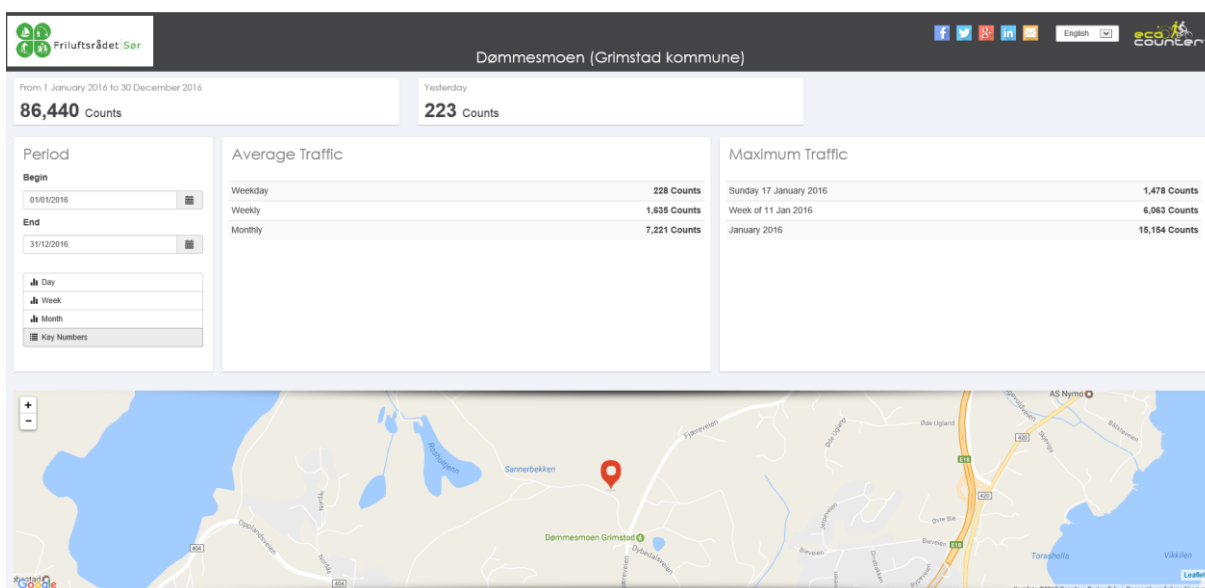
Hovdenleiren 2016 ble arrangert fra 13.-18. mars og var den 30. i rekken. Friluftsrådet Sør deltok som jubileumsarrangør. Opplevelsene, samholdet og vinteraktivitetene ville deltakerne ikke ha opplevd dersom leirtilbudet ikke hadde eksistert. Leiren var fullbooket av 57 deltakere fra hele Aust-Agder. Arrangementet hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten at 7 lærere og 30 elevinstruktører fra Tvedestrand og Åmli videregående skole bidro med sine ressurser. Vi bidro med 30 000 kr, og ble invitert til videre samarbeid, noe vi har takket ja til.

VEDLEGG

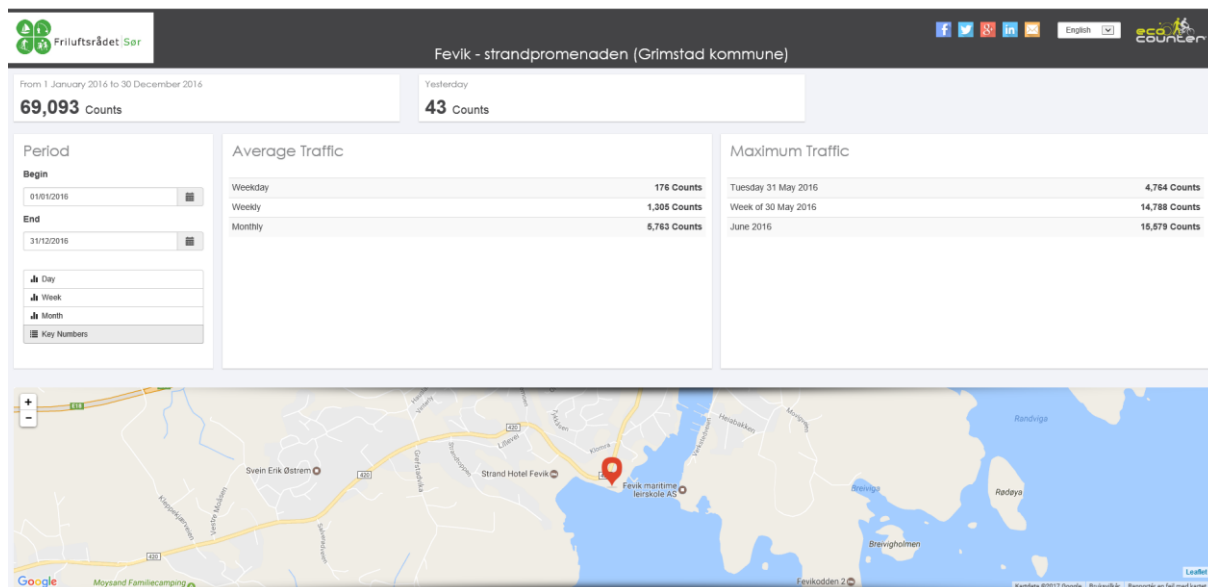
Under følger en presentasjon med kommentarer av nøkkeltallene fra hvert telleapparat. Forbipasserende telles av en varmeregistrerende infrarød stråle, og data overføres hver natt til vår [offentlige publiseringsløsning](#).

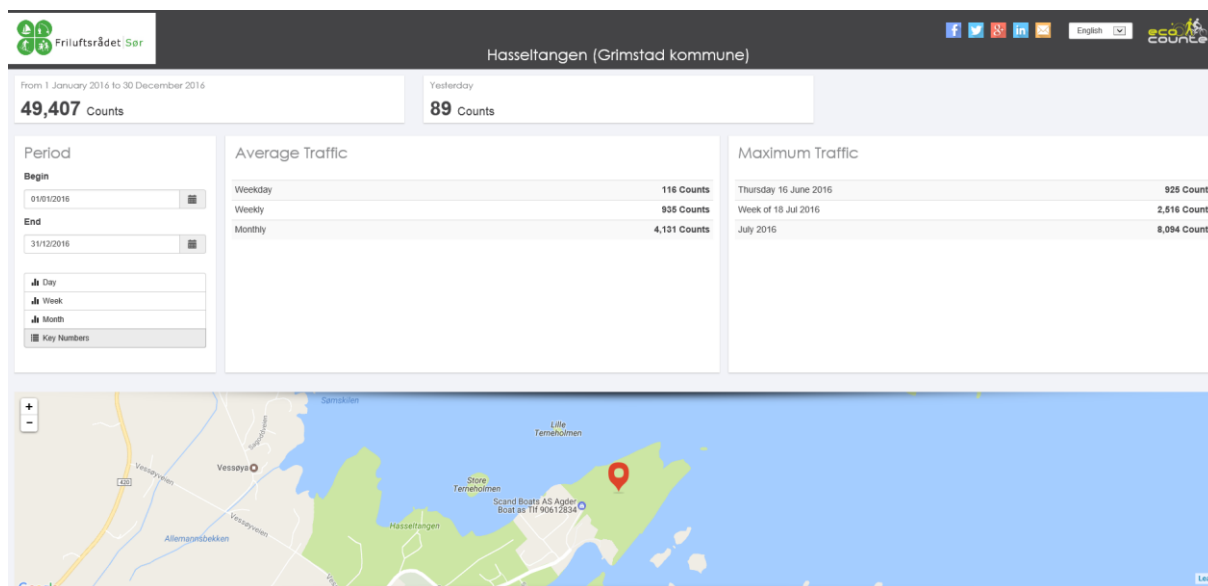
Hove er som forventet det mest besøkte av friluftsområdene, med 111 890 passeringer. Vi samarbeider med Statens naturoppsyn, SNO, og Miljødirektoratet, MD, om denne telleren. Den er derfor skjult langs Kyststien. Hadde telleren stått ved campingplassen (som i kartet) ville tallene ha vært adskillig høyere. På Hove er turmulighetene mange. Det totale besøksantallet er antakelig adskillig høyere. Den mest besøkte dagen var søndag 12. juli, da ble Hove Tri arrangert.

Dømmesmoen er det nest mest besøkte området med 86 440 passeringer. Telleren er synlig og plassert slik at man blir telt på vei inn og ut på dette punktet, men det er flere innfallsporter til turområdet som gjør at alle ikke blir registrert. Tellingene gir sannsynligvis et ganske riktig bilde av aktiviteten. Den mest besøkte dagen var søndag 17. januar med 1478 registreringer; årets første søndag med oppkjørte skiløyper.

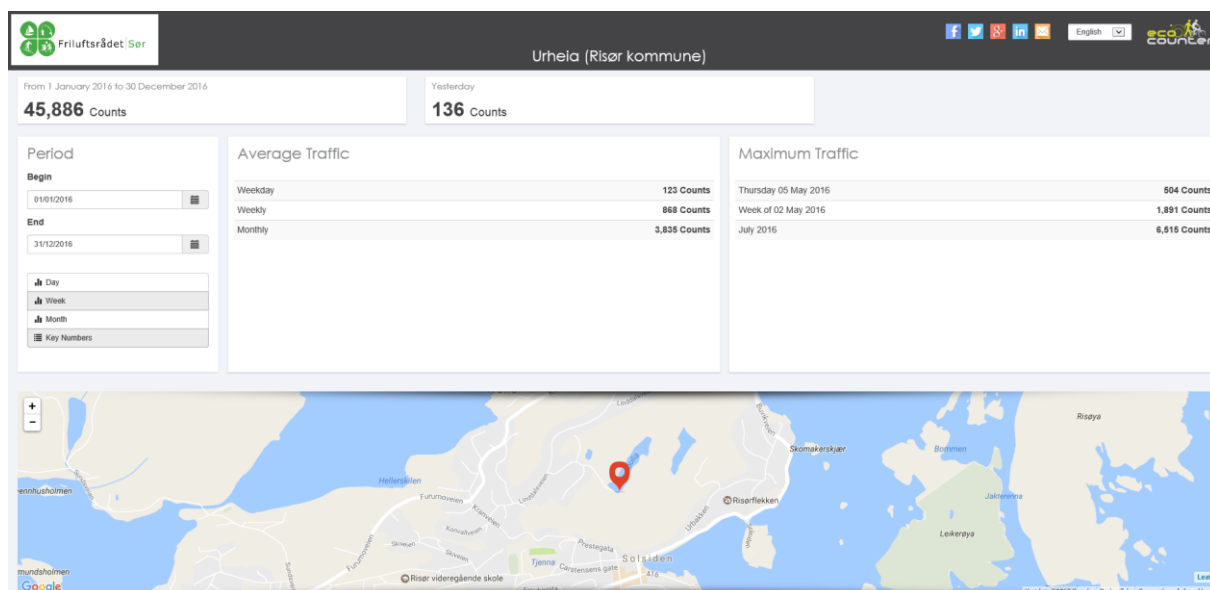

3. flest tellinger hadde strandpromenaden på Fevik med totalt 69 093 passeringer. Her er telleren skjult og feilplassert i kartet for å unngå hærverk. Sannsynligheten for å bli registrert flere ganger er her tilstede, så de reelle tallene er sannsynligvis noe lavere. Den mest besøkte dagen var tirsdag 31. mai med 4764 registreringer. På årets første sommerdag valfartet folk til Hauslandsstrand og Strandodden.

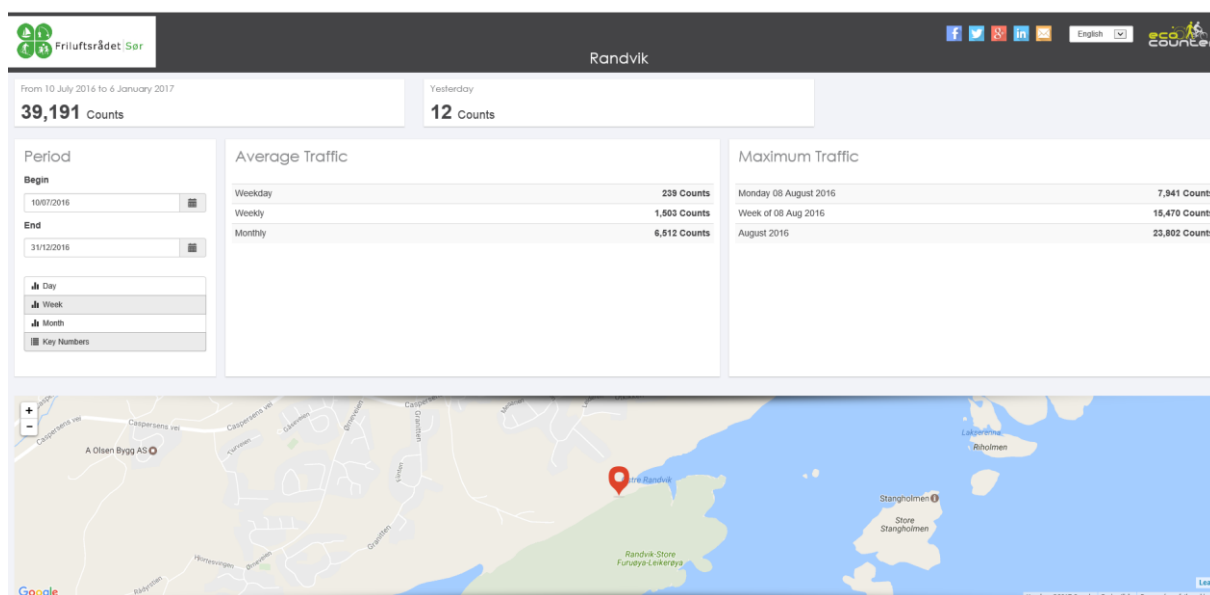

Hasseltangen hadde 49 407 tellinger. Telleren står her langs den asfalterte turstien. Går man ut til utsiktspunktet og tilbake samme veien blir man telt to ganger, men går man rett til

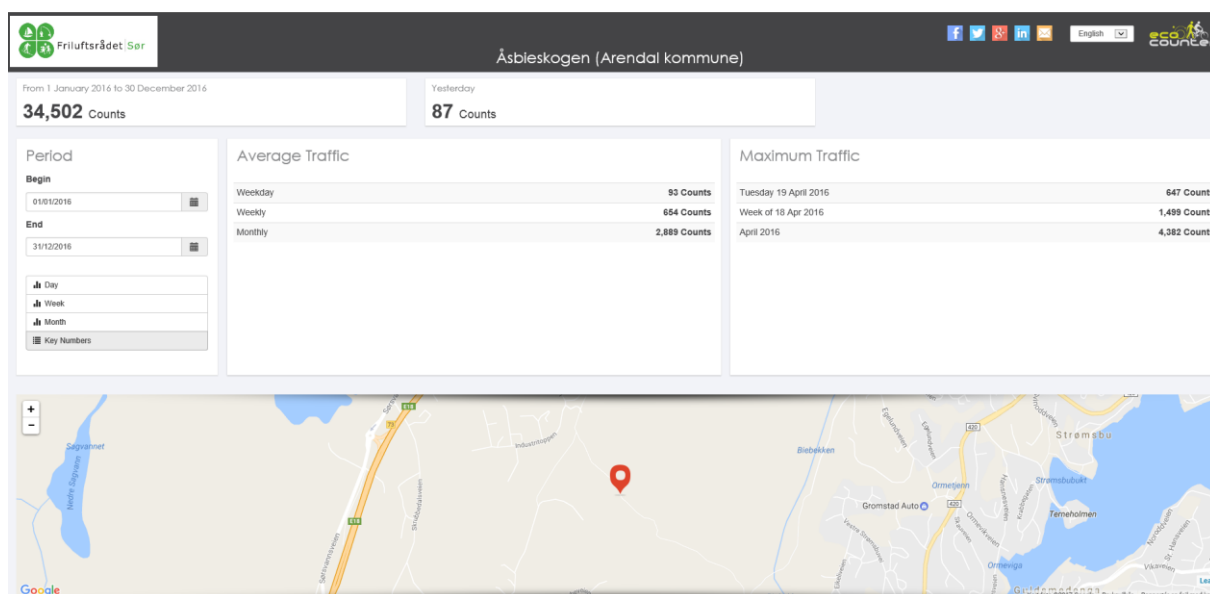
stranda blir man ikke telt i det hele tatt. Det betyr at totalen nok er ganske nær sannheten. Den mest besøkte dagen var torsdag 16. juni med 925 registreringer.

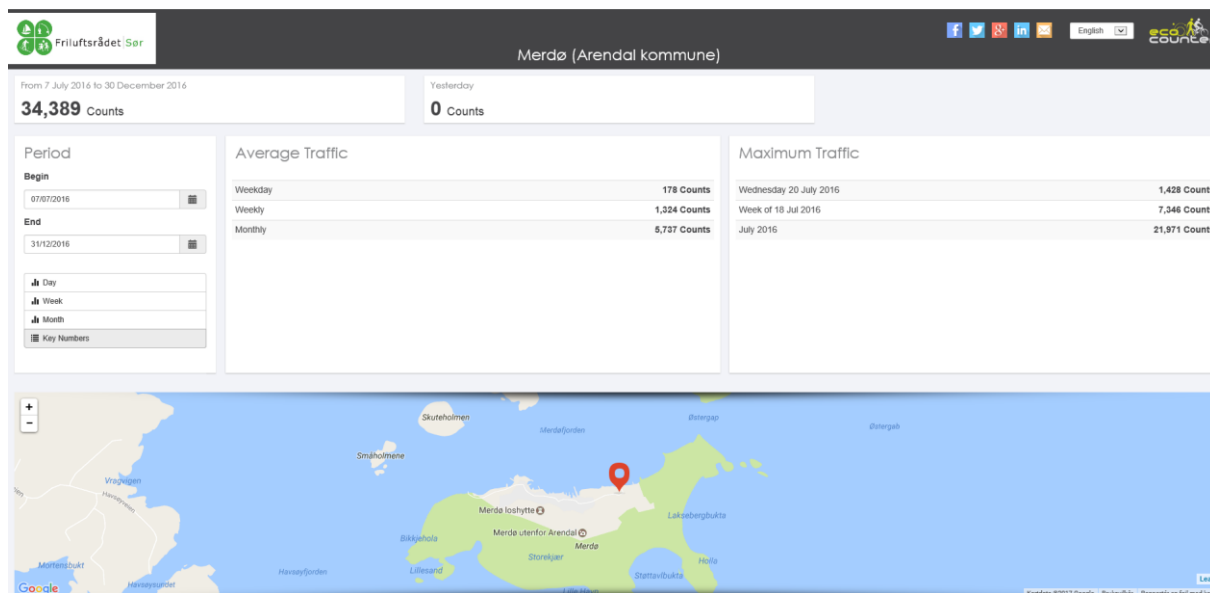
Telleren i Urheia hadde 45 886 passeringer. Den er synlig og plassert slik at man blir telt på vei inn og ut på dette punktet, men det er flere innfallsporter til turområdet som gjør at alle ikke blir registrert. Tellingene er sannsynligvis et ganske riktig bilde på aktiviteten. Den mest besøkte dagen var torsdag 5. mai med 504 registreringer.

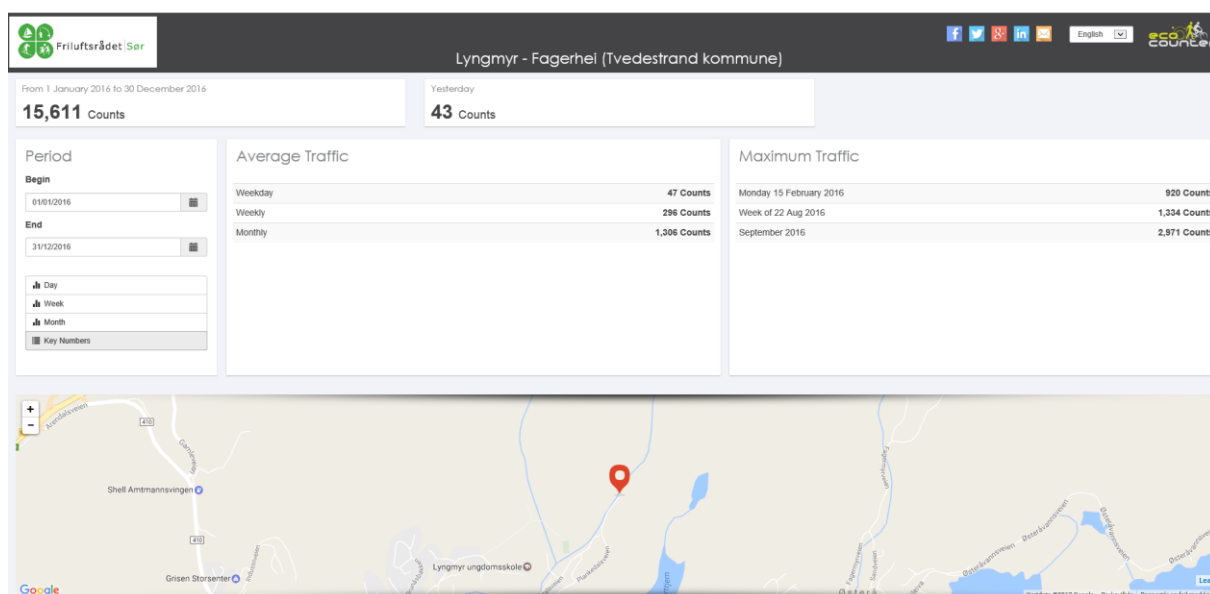
Telleren ved Randvik hadde 39 191 passeringer. Den er synlig og ble utplassert 10. juli. Man blir telt på vei til og fra østre Randvik, men ikke om man besøker vestre Randvik. Tellingene er muligens et riktig bilde på aktiviteten på årsbasis. Den mest besøkte dagen var mandag 8. august med 7941 registreringer. Denne dagen og dagen før var aktiviteten på et uforklarlig høyt nivå, så her må noen hatt det gøy på en eller annen måte.

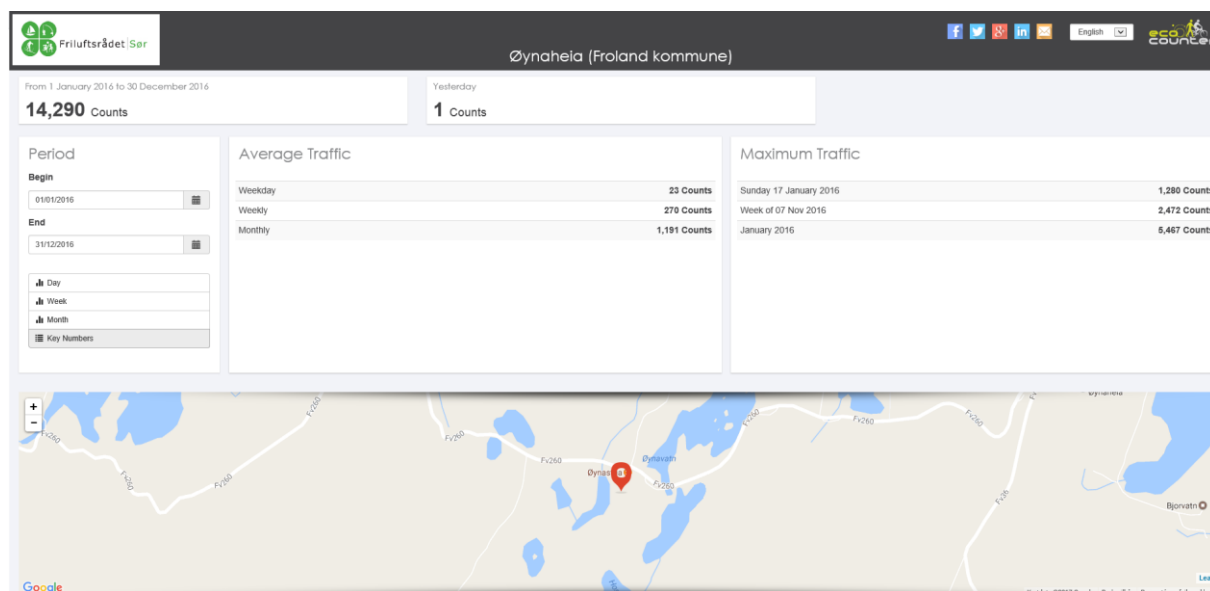
Telleren i Åsblieskogen hadde 34 502 passeringer. Telleren er skjult og feilplassert i kartet for å unngå hærverk. Tellingene gir sannsynligvis et nøkternt uttrykk for bruken. Den mest besøkte dagen var tirsdag 19. april med 647 passeringer. Det skal ha blitt arrangert Terrengkarusell denne dagen.

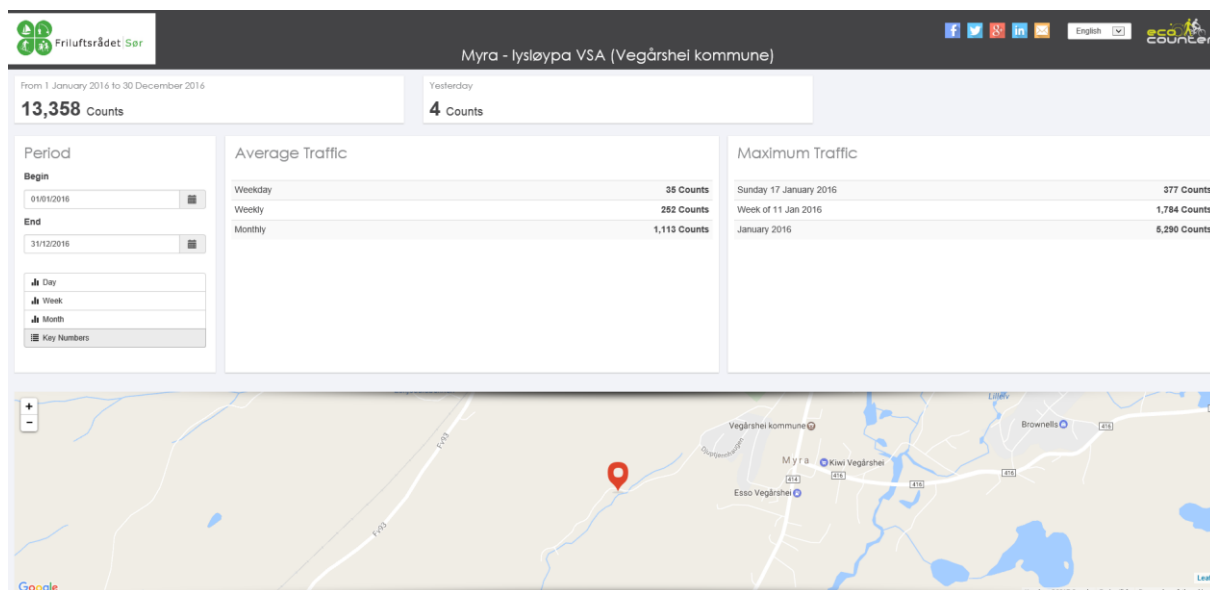
Telleren på Merdø hadde 34 389 passeringer. Den er synlig og ble utplassert 7. juli. Man blir telt på vei mellom Pellebrygga og Gravne, med mulighet for å bli telt flere ganger, men man blir ikke telt om man går rett fram eller til museet. Tellingene er nok langt høyere på årsbasis, men er muligens noe høyt i telleperioden. Den mest besøkte dagen var onsdag 20. juli med 1428 registreringer. Denne dagen mener vi Canal Streets arrangement ble flyttet fra Lille Torungen til Merdø på grunn av dårlig vær.

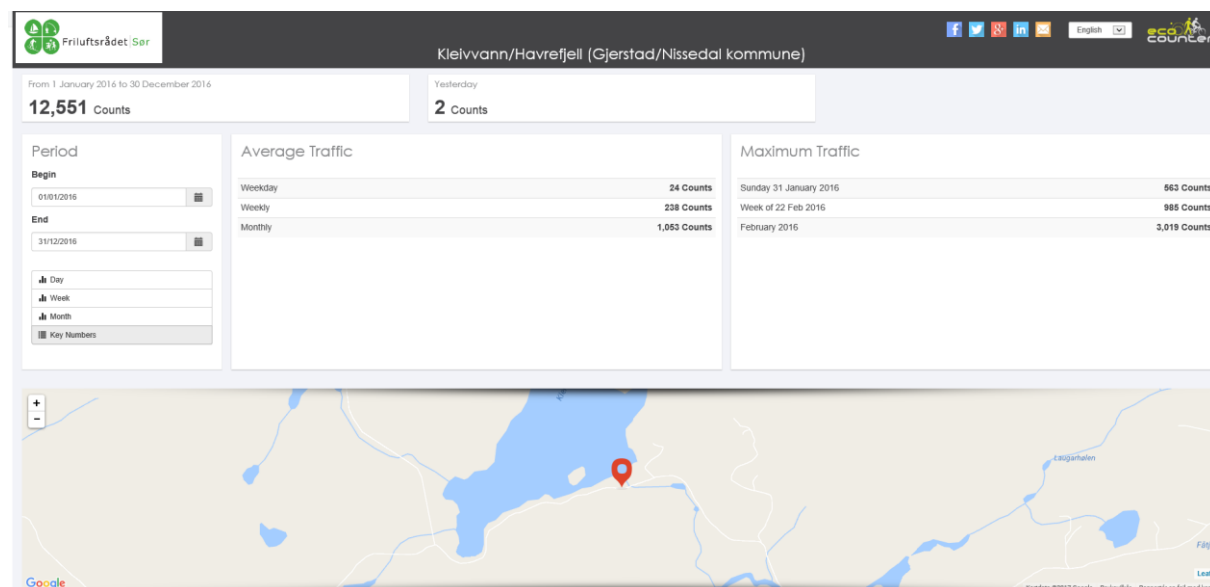
Telleren ved Lyngmyr til Fagerhei er synlig og står ved krysset opp til Klingermyr. Telleren ble utsatt for hærverk i siste halvdel av februar og ble først satt opp igjen etter en måneds tid. Den ble funnet henslenkt bak gapahuken på Klingermyr av en turgåer, og levert Tvedestrand lensmannskontor. Tvedestrandsposten ble med da vi satte telleren opp igjen og laget en artikkel hvor de som ferdes i området ble anmodet om å passe på boksen. Det ble registrert 15 611 passeringer her i 2016.

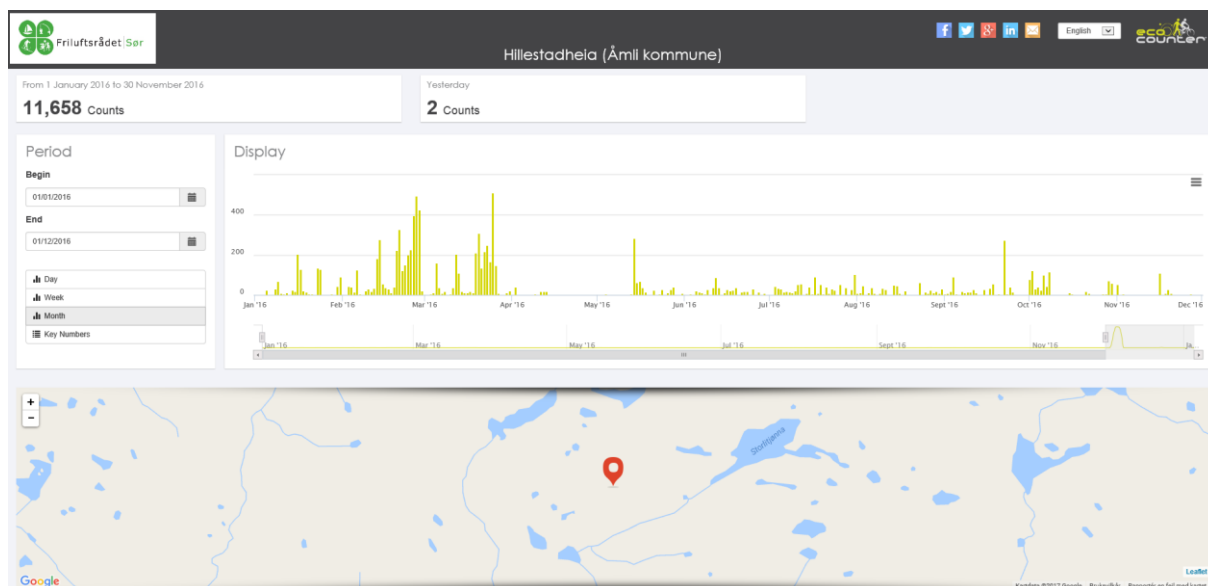
Telleren på Øynaheia er av den synlige/mobile typen. Den står i kortløypa ved Øynastua, med mulighet for å bli telt for hver runde, men her er det flere muligheter for å ta seg en tur i løypene uten å passere telleren, eksempelvis fra Topplandsheia. Tellingene bør likevel gi et ganske riktig bilde av antall besøkende, 14 290. Den mest besøkte dagen var søndag 17. januar med 1280 registreringer; årets første søndag med oppkjørte skiløyper.

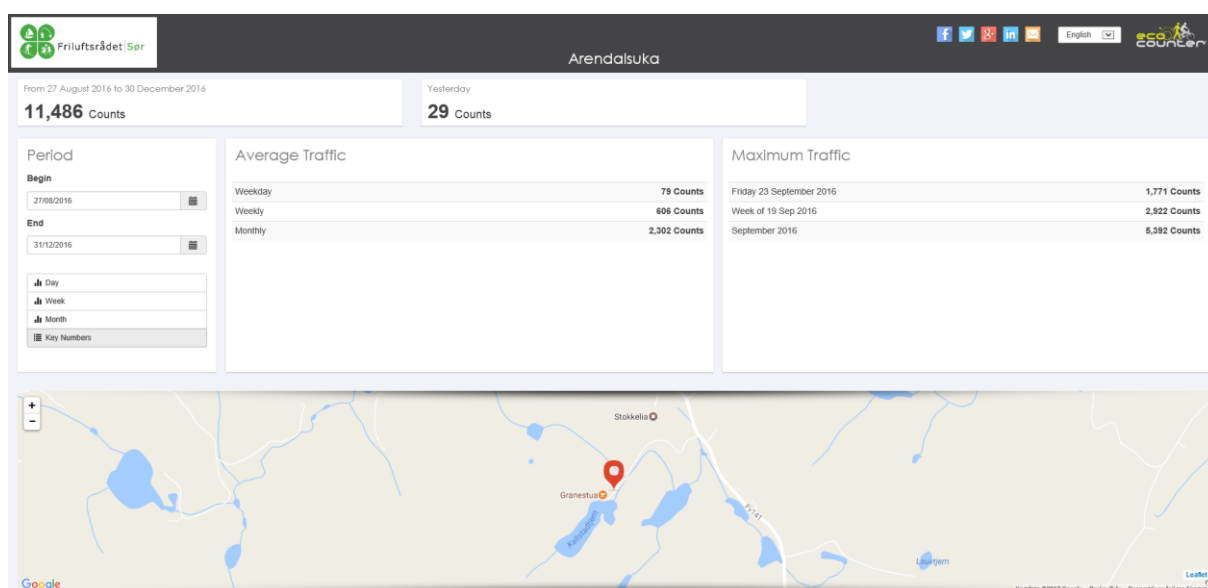
Telleren ved lysløypa i Myra er av den synlige/mobile typen. Den er utplassert av Vegårshei Ski- og Aktivitetssenter med tanke på å gi et mest mulig riktig bilde av bruken. Den mest besøkte dagen var søndag 17. januar med 377 registreringer. Totalt var det 13 358 passeringer.

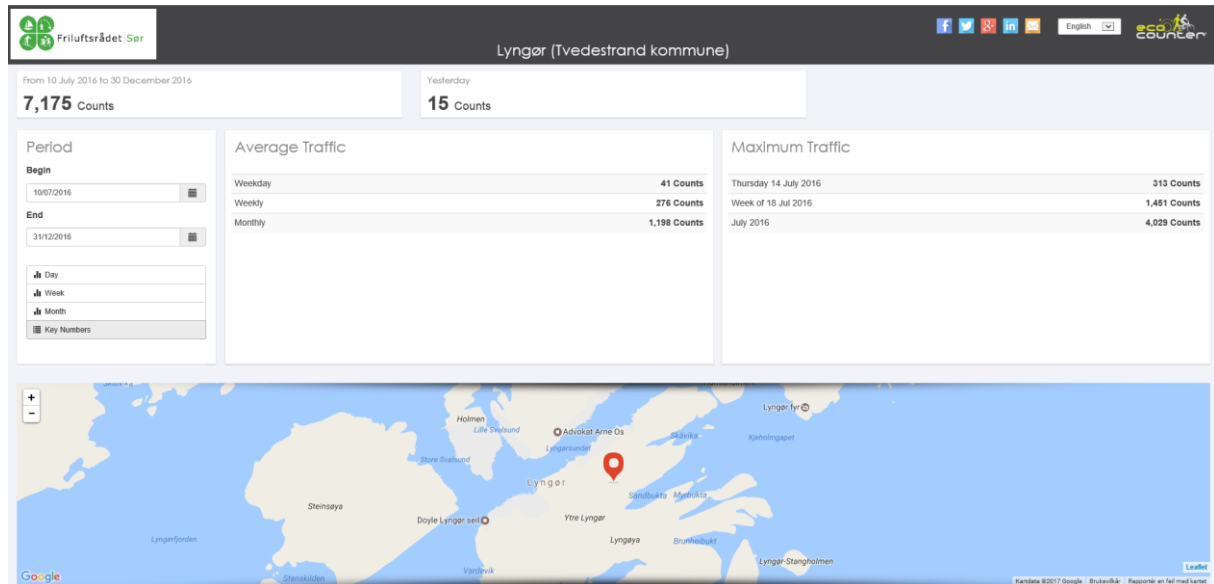
Telleren ved Kleivvann er også av den synlige/mobile typen. Den står ved veien, hvor det kjøres opp skiløype. I barmarksesongen flyttes telleren til Havrefjell og teller besøkende der. Havrefjell Turlag står for flyttingene av telleren. 8 797 passeringer var i skiløypene ved Kleivvann (her må alle passere telleren både inn og ut, så tellingene er derfor allerede delt med 2) og 3 754 ble registrert på vei opp til Havrefjell. Den mest besøkte dagen var søndag 31. januar med 553 registreringer.

Telleren på Hillestadheia er av den synlige/mobile typen. Den står ved løypetraseen vest for parkeringsplassen, den teller ikke besøkende i østre del. Til gjengjeld telles besøkende i vestre del to ganger, på vei inn og ut. Totalt skulle dette bli nokså riktig. Gunnar Hillestad flytter telleren til vestre del i barmarksesongen for å registre antall besøkende på Lindeknuten og sammenlikner tellingene med antall personer som registrerer seg i turboka. Fram til 1. desember 2016 ble det registrert 11 658 på tur i området. 4. desember og de påfølgende tre dagene skjedde det noe uforklarlig, mer enn 400 000 tellinger på 4 dager. Telleren ble demontert og sendt til Frankrike for analyser. Vi har foreløpig ikke mottatt noen forklaring på hva som kan ha skjedd, men det er satt opp ny teller på Hillestadheia. Det er absolutt flest besøkende ved påsketider og mot slutten av skisesongen langs kysten, med dagsbesøk på rundt 500 de to best besøkte dagene.

Telleren ved Granestua ble montert 27. august, etter først å ha blitt benyttet på vår stand under Arendalsuka. Den mobile telleren er skrudd på garasjeveggen inne ved Granestua, fordi det var for dårlig mobildekning langs løypa på østsiden av Kallstادتjenn. Antall passeringer som vises vil derfor være noe høyere enn det reelle besøktallet. Fra 27. august og ut 2016 ble det registrert 11 486 passeringer ved garasjen. Den mest besøkte dagen var fredag 23. september med 1771 registreringer.

Telleren på Ytre Lyngør ble utplassert 7. juli og hadde 7 175 passeringer. Den er av den mobile typen og står langs veien ned til Sandbukta. Den mest besøkte dagen var torsdag 14. juli med 313 registreringer. Vi har nå 4 tellere i tilknytning til Raet Nasjonalpark.